

Zdenka Gajser

Svet pravljic

Brskati po spominih na pripovedovanje pravljic v knjižnici, ki ima že več kakor tridesetletno tradicijo, je nekaj posebnega in zelo dragocenega. Pripovedovanje pravljic je ena tistih dejavnosti za mlade bralce, na katero smo knjižničarji in pravljničarji neizmerno ponosni. Kdorkoli se je kdaj v tem delu poizkusil, ostal v njem za zmeraj ali se je po nekem obdobju poslovil, je vstopil v zelo poseben svet. Ta svet je zelo resničen in hkrati zelo sanjski, je zelo mehek in zelo močan. V različnih obdobjih je ta živi svet pravljice, ki nastaja v tistem trenutku, ko se pravljničar obrne k otrokom brez slikanice ali z njo, vendar z edinim namenom, da jim bo povedal pravljico, podpiral vidno in nevidno, vse tisto, kar smo o umetnosti pripovedovanja, ki se ji takrat še ni tako reklo, že vedeli in česar nismo. Ta živi svet, ki se zmeraj znova rojeva iz skupnega trenutka, je z blagostjo pomagal graditi notranji svet tisočih in tisočih otrok, mladih obiskovalcev knjižnice, jim razgrinjal čudežno lepoto izgovorjene besede, povite v občutje, modrost, podobo in v barvo pravljnične slike. Prostori so punjali tudi slikanice v tujih jezikih, ki so jih domači založniki odkrili šele pred kratkim, iz pravljničnih sob naše knjižnice pa so najlepše slikanice na svetu živele že davno in otroci mnogih generacij so jih spoznavali na pravljničnih urah.

Globoke so korenine pripovedovanja. Fotografija iz knjige Jean-Marie Kihm *Moussa et Amina au village*, 1985.

In kako se je vse skupaj pričelo?

Ure pravljic je v Mariborski knjižnici vpeljala Darja Kramberger, tedaj vodja pionirskega oddelka Mestne knjižnice v Mariboru, kot eno iz niza dejavnosti za mlade bralce, ki naj bi pomagale zasnovati sodobno osrednjo knjižnico za otroke. V februarju 1971 se je dogodila prva ura pravljic za otroke od 5. do 7. leta, jeseni istega leta so se jim pridružile tudi pravljice za otroke stare od 7 do 10 let. Teh dogodkov in prve pravljíčne sobe se Darja Kramberger spominja takole: *Oddelek za otroke bivše Mestne knjižnice, iz katerega je nastala osrednja samostojna pionirska, je domoval v prvem nadstropju. V istem nadstropju sem dobila pisarno z borno opremo: čez eno steno naslonjena visoka polica, naložena z vsem mogočim, in zgarana pisalna miza, da se ti je gabilo kaj položiti nanjo in v njene predale. S samolepilno tapeto, ki posnema les, sva s knjigovezinjo Marico mizo oblepili zunaj in znotraj. Vsaj majhna izboljšava. V tej pisarni so potekale prve ure pravljíc. Za vsako uro posebej je bilo treba vanjo znositi stolčke ter, kolikor se je dalo, izprazniti površino mize in zavarovati stvari na polici. Prišli so malčki, živahni in razigrani.*¹

Zelo natančno se prva pripovedovalka pravljíc v Mariborski knjižnici spominja tudi pripovedovanja samega: *Največja umetnost je bila razgibano skupino umiriti in jo usmeriti na poslušanje. Ujeti otroke v ris pripovedi, ujeti jih s čarom besede in slike, kadar sem pripovedovala ob slikanici. Ko so vsi umolknili, ko je začela delovati zgodba, ko so bili pogledi vseh uprti vame in sem te poglede lovila z očmi, ko jih je prevzelo eno samo pričakovanje, kaj se bo nadalje zgodilo, takrat sem začutila, kako so moji, kako raste zbranost, kako vpijajo besede, kako sem razgibala njihovo domišljijo. Nepozabni trenutki.*²

Pripovedovanje pravljíc v knjižnici je od vsega začetka temelj knjižnične vzgoje. Srečanje s pravljico in posredno tudi srečanje s kvalitetno slikanico je vselej tudi srečanje s knjižnico. Ta dejavnost je bila v samem izhodišču tudi po strokovni plati zelo natančno opredeljena: *Od začetka oktobra do konca maja imajo otroci priložnost poslušati izbrane, njihovi starosti*

¹ Darja Kramberger: Ko zajahaš vranca domišljije, tudi puščoben prostor postane pravljíčna soba. V: *Biti knjižničar*. 1. Radovljica: Društvo bibliotekarjev Gorenjske, 1998. Str. 31–34.

² Prav tam.

*primerne pravljice, ljudske in umetne, iz preteklosti in moderne. Knjižnica načrtno zbira likovno bogate domače in tuje slikanice in pripovedovalka izbere za vsako uro pravljic po eno slikanico ter med pripovedovanjem pokaže tudi ilustracije. Barvni svet slikanic dopolni poslušalcem njihove predstave in pogosto še spodbudi njihovo domišljijo.*³

Pregledno po razvojnem loku, kakor sem pripovedovanju pravljic v knjižnici sledila, bi si upala zapisati, da so se vse ostale dejavnosti za otroke vsaj deloma razvile iz osnovne oblike pripovedovanja na uri pravljic. Tako je pravljica z leti postala osnova Pravljičnih veselih počitnic, računalniških ustvarjalnic, pravljic z ustvarjalnico, razstav in mnogih različic vodenja po knjižnici. S svojimi izkušnjami smo danes del procesa pri odstiranju globokega pomena, ki ga ima pravljica za otrokov razvoj. Vseskozi se na tem področju dodatno izobražujemo, umetnost prenašamo svojim mladim bralcem in kot predavatelji sodelujemo na seminarjih z omenjenega področja (seminarji s področja knjižničarstva, ki jih pripravlja Majda Steinbuch na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo, in izobraževalni seminarji za vzgojitelje in učitelje prve triade devetletke, ki jih pripravlja Dragica Haramija s Pedagoške fakultete Maribor).

Zelo zgodaj je bil v Mariborski knjižnici natančno opredeljen položaj knjižničarke, ki otrokom pripove-

³ Darja Kramberger: Ure pravljic. Interno gradivo Mariborske knjižnice, december 1973.

Ura pravljic v prvi pravljичni sobi Pionirske knjižnice Rotovž, pripoveduje Ana Marija Petančič (foto Dragiša Modrinjak, 1973).

duje pravljice in se je sčasoma začela imenovati »pravljíčarka«, kar je po definiciji dr. Milka Matičetova (velikega zbiralca slovenskih ljudskih pravljíc) o tem, kdo je pripovedovalec in kdo pisatelj pravljíc, popolnoma ustrezno. Kar se zdi zavidanja vredno, pa je zgodnje vrednotenje dela pravljíčarke, ki je lepo razvidno iz gradiva *Priprave za ure pravljíc*, ter izjemen izbor veščín, ki naj bi jih pripovedovalec vadil in o katerih se na seminarjih o pripovedovanju pravljíc govori šele v zadnjem času. Medtem je preteklo trideset let: *Anka Kumer pripoveduje pravljíce starejši skupini poslušalcev pri pravljíčnih urah. Za to delo se mora temeljito pripraviti: vsebinsko in idejno analizirati pravljíco, pregledati njeno zgradbo in kompozicijskemu loku ustrezno prilagoditi naçin pripovedovanja, doloçiti tempo, ustrezne premore, prenašanje dialogov glede na znaçaje oseb itd. Pravljíce za to starostno stopnjo so obsežnejše in zahtevnejše, zato potrebuje dovolj miru za pripravo.*⁴

Zapisano nakazuje, da je pripovedovanje pravljíc že pred tridesetimi leti vsebovalo elemente umetniške ustvarjalnosti; kaže na status pripovedovalca, ki si dela prostor šele v zadnjem času, ko postaja vse bolj jasno, da pripovedovanje pravljíc sodi k pozabljeni umetnosti pripovedovanja.

Anka Kumer, ki se pojavlja v citiranem tekstu, je v Mariborski knjižnici pripovedovala pravljíce od jeseni leta 1971 do pomladi leta 1974. Navajam jo zato, ker je analiza njenega dela v našem arhivu lepo ohranjena, da bi bilo bolj jasno, kakšna je bila opredelitev, vloga in namen pripovedovanja in kaj je tako delo pomenilo za knjižničarja pravljíčarja.

V že omenjenem zapisu o pripravi na uro pravljíc je mogoçe prebrati tudi tole: *Predlagam, da se ji (pripovedovalki Anki Kumer) v urniku dela tedensko doloçi pet ur za pripravo na ure pravljíc, od tega na vsak naçin dve uri doma, to se pravi, da pride dve uri kasneje v knjižnico ali oddide dve uri prej domov. Ti dve uri sta nujno potrebni za zvočno obdelavo pripovedovanja, pripovedovalka mora glasno vaditi, da izlušçi vsebinske poudarke, stavčne in v odstavkih, prilagoditi mora višino in jaçino glasu, glavni uèinek pripovedovanja je odvisen prav od te priprave.*⁵

⁴ Darja Kramberger: Ure pravljíc. Interno gradivo Mariborske knjižnice, december 1973.

⁵ Darja Kramberger: Priprave za ure pravljíc. Interno gradivo Mariborske knjižnice, 28. avgust 1973.

Izbor dragocenih slikanic iz začetkov arhivske zbirke v Pionirski knjižnici Rotovž.

Zanimiva je tudi tedanja sodobna pedagoška naravnost k pomenu in namenu pripovedovanja, ki je dejavnost spremljala od samih začetkov, kar ponazarjajo naslednje misli iz leta 1973: *Pripovedovanje pravljic je odgovorna naloga, od pravilne interpretacije pravljice so odvisne otrokove predstave, polnost doživljanja in spodbujanje domišljije.*⁶

Ob pripovedovanju pravljic je potrebno vzporedno omeniti tudi poznavanje ter skrbno izbiro dobrih slovenskih in tujih slikanic. Ta pozornost je bila v enaki meri posvečena tako slikanici kakor pripovedovanju samemu. Ohranjen je zapis iz leta 1973, v katerem Darja Kramberger opredeljuje nalogo Mariborske knjižnice v skrbi za slikanico: *Domače in tuje slikanice, ki jih knjižnica ne posoja na dom, so zbrane v pravljичni sobi Pionirske knjižnice na Rotovškem trgu 6 in niso namenjene samo poslušalcem pri urah pravljic, ampak je njihovo bogastvo v času, ko je knjižnica odprta, na razpolago vsem mladim obiskovalcem, ki jih privlačijo likovne upodobitve.*⁷

O vsebini arhivske zbirke slikanic, ki jo Mariborska knjižnica še zmeraj neguje in je njeno jedro še vedno zbrano v Pionirski knjižnici Rotovž ter vsebuje najlepše slovenske in tuje slikanice, je na tem mestu zapisano: *Besedila mnogih slikanic so v tujih jezikih, kar naj obiskovalcev ne moti, saj so slike same dovolj zgovorne. Starši lahko pripeljejo predšolske otroke in jim sami pokažejo slikanico. Če obvladajo kakšen tuj jezik,*

⁶ Darja Kramberger: Priprave za ure pravljic. Interno gradivo Mariborske knjižnice, 28. avgust 1973.

⁷ Darja Kramberger: Pravljična soba. Interno gradivo Mariborske knjižnice, december 1973.

MARIBORSKA KNJIŽNICA

URE PRAVLJIC
za otroke od 4. leta
vsak torek ob 17.00 uri
v Pionirski knjižnici Rotovž

4.11. JANČEK JEŽEK
**11.11. JESENSKA
PRAVLJICA Z
USTVARJALNICO**
18.11. ZRCALCE
25.11. MIŠJA NEVESTA

informacije dobite
na telefonski številki tel. 23 52 106 in
na domači strani Interneta
<http://sikmb.mb.sik.si>

Vabljeni!

Pravljični program za redne pravljične ure v Pionirski knjižnici Rotovž, 2003.

bodo brez posebnih težav prebrali besedilo in ga otroku po domače povedali ob slikah. Knjižničarji pa so staršem pripravljene pomagati z nasveti, kako in katero slikanico naj približajo otroku.⁸

Knjižničarke pravljičarke so se same lotevale tudi prevodov tujih slikanic, ob katerih so pripovedovale, in s tem že predavnimi leti prinašale v mesto Maribor najsodobnejše mojstrovine za otroke, ki so jih poznali v tujini in o njihovih prevodih v slovenščino še ni bilo sanjati (založbe Nord-Süd Verlag, Bilder Buch Studio, Middelhaue, Ein Diogenes Kinderbuch, Gerstenberg itd.). Tudi o prevajalskem delu knjižničark pravljičark najdemo zapis v *Pripravah za uro pravljič.* Besedila so prevajale Darja Kramberger, Anka Kumer, Sonja Matijević in Erika Vouk. Za tako delo je bil v pripravi na uro pravljič predviden tudi potreben čas, ki so ga določali sproti.

Naj omenim, da nekatere prevode še zmeraj uporabljamo ne glede na to, da so bile slikanice že prevedene v slovenščino pri slovenskih založbah. Nekateri prevodi nekdanjih pravljičark so preprosto močnejši, kar se zdi povsem razumljivo, saj so s poustvarjanjem na zelo poseben način stopale v pravljični svet prevodov. Gotovo drugače kakor prevajalci, ki niso tudi pripovedovalci.

Zanimivo bi bilo raziskovati, kdo so pravzaprav danes ljudje, ki so kdaj prihajali na ure pravljič, in zapisati, kako se tega spominjajo. Ob skupnem brskanju po spominih smo našli sestavek, ki ga je Mojca Malenšek objavila v takratnem *Pionirskem listu* in ga je nasloвила *Pravljične ure*. Da bi oživel preteklost, delček sestavka tudi navajam: *Za pionirje iz prvega in drugega razreda prireja pionirska knjižnica v Mariboru pravljične ure. Vodi jih tovarišica Malenškova, ki je moja mama. Vsako sredo jim pove po dve do tri pravljičice. Na prvo uro pravljič v tem šolskem letu je prišlo kar dvainpetdeset pionirk in pionirjev, čeprav je v sobi prostora le za največ petindvajset poslušalcev. Tovarišica jih v začetku ni mogla pritegniti, ker so se prepirali in topli za stole, na katerih sta se tiščala po dva pionirja. Potem so se le nekako zmenili in tiho poslušali pravljičice do konca.*⁹

Iz podatkov, ki jih hranimo v arhivu Mariborske knjižnice, je mogoče razbrati, da so se predšolski

⁸ Darja Kramberger: Pravljična soba. Interno gradivo Mariborske knjižnice, december 1973.

⁹ Pionirski list 27(1974)12, str. 21.

otroci in šolarji za ure pravljic v začetnem obdobju prijavljali v obeh knjižnicah (Pionirska knjižnica in pionirski oddelek Knjižnice Tabor) do 1. oktobra. Do takrat so predšolske otroke tudi vpisovali, članarina ob vpisu je znašala 3 ND. Ob vpisu so dobili posebno izkaznico, s katero so lahko obiskovali ure pravljic, šolarji pa so lahko prišli poslušat pravljice, če so bili člani knjižnice in so imeli izkaznico.

Za čim večjo slikovitost bom navedla še spomin na pravljlično sobo in na pravljice v njej, ki ga je zapisala Sabina Žaja in je bil objavljen leta 1977 v *Knjižnih razgledih*, biltenu Pionirske knjižnice in pionirskih oddelkov Mariborske knjižnice. V *Pionirski knjižnici na Rotovškem trgu je pravljlična soba. V tej sobi nam pravljličarka pripoveduje pravljice. Pravljličarka nam pove zmeraj tri pravljice. Iz njih se marsikaj naučimo. Večkrat nam razdeli liste in barvice, nato pa narišemo na papir pravljico, ki smo jo slišali. Te porisane liste tovarišica potem razstavi. Ko sem prvič prišla poslušat pravljice, se mi je vtisnila v spomin slikanica z naslovom Atuk. Ta slikanica je opisovala majhnega dečka (eskima), ki ni imel prijatelja. Zelo rada poslušam pravljice in mislim, da tudi drugi.*

Kako se je čisto zares pripovedovalo

V pričujočem sprehodu, ki je naslonjen na raziskovanje kronološkega zaporedja pripovedovanja pravljic v mreži Mariborske knjižnice, bi želela izpostaviti kontinuiranost omenjene dejavnosti, ki je vselej zajemala najmanj dve skupini otrok v eni od treh osrednjih pionirskih enot in se steka v čase, ko se z rednimi urami pravljic ponašajo tako pionirski oddelki kot tudi večina zunanjih enot, vključno z napovedanimi urami pravljic na bibliobusu.

Od leta 1971, ko so ure pravljic zaživele, je mogoče slediti vrsti odličnih pripovedovalk. Nekatero so pripovedovale krajše obdobje in odšle, spet druge so ostajale desetletja in tako ohranjale omenjeno dejavnost. Iz zgodnejšega obdobja naj poleg Darje Kramberger omenim Ano Marijo Petančič, Berto Bojetu,

Pravljlični obisk na bibliobusu, pripoveduje Zdenka Gajser (foto Jože Antolič, postajališče Fram, 2003).

Anko Kumer, Sonjo Haberl, Vero Malenšek, Anico Jurkovič in Sonjo Matijević.

Iz priloge kronološkega zaporedja ur pravljic je lepo razvidno, kako so se redne ure pravljic širile po celotni mreži. Navajam spomin na leto 1974, ko je Sonja Matijević pričela izvajati redne ure pravljic v Knjižnici Pekre. Takole mi je povedala: *V začetku smo imeli uro pravljic kar v knjižnici. Knjižničar Jožko Škilan nam je znosil z gledališkega odra nekaj klopi in smo si pripovedovali. Kasneje smo se preselili v majhno sobico v prvem nadstropju. Sobica je bila imenitna. Tla so bila lesena in so škripala, če si hodil, ob strani je bil majhen gašperček, v katerem je hišnik vsakič pred pravljicami zakuril in tako je bilo v izbici prijetno toplo. V pečki je prasketalo. In pripovedovali smo si. Na ure pravljic so prihajali otroci tudi z okoliških gričev in pozimi, ko je zapadel sneg, smo bili pogosto v skrbeh, kako se bodo vrnili domov, ker so prihajali peš. Včasih smo ob gašperčku tudi kakšne mokre hlačke posušili ...*

V šolskem letu 1976/77 je zaživela tudi odmevna razstava *Otrok v svetu pravljice*, ki je nedvomno opozorila na pomen pravljice za otrokovo zorenje. Ure pravljic v naši knjižnici sodijo k neposrednemu delu z mladim bralcem in leta 1983 je bilo pripovedovanje že široko razširjeno po celotni mreži Mariborske knjižnice. Prav tega leta so zabeležili enega rekordnih obiskov na urah pravljic. Pravljice je poslušalo kar 2485 otrok. Seveda pripovedovanje pravljic ne bi živelo s takim žarom, morda kdaj ne bi preživelo tudi hudih časov, če ne bi imelo svojih varuhinj. Pripovedovanje sta ves čas z močno vero ohranjali izjemni knjižničarki in odlični pravljíčarki Anica Jurkovič in Sonja Matijević. Od leta 1976 do 1987 sta omenjeno dejavnost negovali kar sami. Pomembno je poudariti, da so ure pravljic živele tudi zunaj knjižničnih enot, kar je gotovo vplivalo na pospeševanje estetske in bralne vzgoje otrok. Posebej intenzivno je bila omenjena dejavnost prisotna ob novoletnih praznikih. Tako sta se kot zanimivost ohranila dva teksta z datumom 10. 12. 1979. Prvi je namenjen vsebinski izdelavi plakata, ki vabi otroke na ure pravljic v trgovsko hišo Merkur: *Od 20. do 28. decembra 1979 ura pravljic za otroke od 5. do 8. leta starosti v trgovski hiši Merkur, vsak dan (razen sobote*

Pravljíčarke Anica Jurkovič, Zdenka Gajser in Sonja Matijević (foto Metka Narath, Pionirska knjižnica Nova vas, 2003).

in nedelje) od 17. do 18. ure. Na sporedu so ljudske in sodobne pravljice domačih in tujih pisateljev. Uro pravljic je pripravila Pionirska knjižnica, enota Mariborske knjižnice.

Tekst s podobno vsebino, s katerim pa so želeli nagovoriti starše ob prazničnem nakupovanju, so brali tudi po zvočniku omenjene trgovske hiše: *Starši, v času novoletnih nakupov v trgovski hiši Merkur prepustite otroke pripovedovalki iz Pionirske knjižnice ...*

Pravljice smo pripovedovali in še pripovedujemo tudi otrokom v vrtcih, ki so sicer že obiskali katero izmed knjižnic, in smo jim na ta način obisk vrnili, ali v šolah, predvsem v okviru potujoče knjižnice, ker na bibliobusu preprosto fizično ni mogoče namestiti otrok v tako majhen prostor; otroci pa so seveda vselej vedeli, od kod je prišla pravljíčarka. Ure pravljic so torej pogosto živele tudi zunaj enot Mariborske knjižnice, čeprav je njihova osnovna funkcija služiti mladim obiskovalcem knjižnice. Se je pa na ta način dalo propagirati dejavnosti knjižnice in vzbuditi pozornost tudi tistim, ki jih sicer v knjižnico ne bi zaneslo. Iz ure pravljic je zrasla tudi posebna oblika kombinacije pravljice z vodstvom po knjižnici, ki jo gojimo še danes.

Svet pravljic smo vztrajno odkrivali tudi otrokom in odraslim s posebnimi potrebami (društvo Sonček, Sožitje, Polž, Šentlent), otrokom v bolnišnični negi, skupinam otrok iz Osnovne šole Gustava Šiliha, Doma Antona Skale ter Centra za sluh in govor Maribor. Za otroke iz Centra so pravljíčarke pripovedovanje pospremile s posebnimi aplikacijami, ki jih je izdelovala knjižničarka Sonja Weiss. V delo s temi skupinami smo vložili veliko svojih prizadevanj, moči in izkušenj ter dosegli, da so vsa sodelovanja postala vsakoletna stalnica. V novejšem času smo pripovedovalci vabljeni tudi na poletne večerne tabore, ki jih prirejata društvu Sonček in Šentlent, ob ognju si ustvarimo intimno vzdušje in pravljica dobi še dodaten čar. Sama čutim ta sodelovanja kot izredno dragocena, knjižnica pa s temi povezavami povečuje svojo socialno razsežnost.

Prav tako so razstave izvirnih ilustracij in nekatere tematske razstave v veliki meri naslonjene prav na

Varovanci Varstveno delovnega centra Polž s pravljíčarko Sonjo Matijevič (foto Metka Narath, Pionirska knjižnica Nova vas, 2002).

umetnost pripovedovanja. Ob slavnostnih otvoritvah razstav obiskovalcem pogosto pripovedujemo, da jim pričaramo čarobni svet žive besede, prav tako pripravljamo tematske razstave, katerih osnova je pravljica, ki se razširi na primer na predstavitev določenih dreves, z njimi povezanih zgodb iz slovenskega ljudskega izročila (primer razstave *Kako zaspijo drevesa*, ki je nastala ob slovenski ljudski pravljici *Štirje godci*, ali razstava izvornih ilustracij Marije Vogelnik in Mojce Cerjak, ki je bila povezana s slovensko ljudsko pravljico *Zlatorog*).

V devetdesetih letih se je zanimanje za pravljice v celotnem prostoru na novo obudilo, kar se je odrazilo tudi v knjižnici. Leta 1994 je Ljoba Jenče, zbiralka ljudskega izročila, pevka ljudskih pesmi in pravljíčarka, pripravila 1. mednarodni pravljíčni simpozij na Slovenskem, ki je prinesel del vsebin iz umetnosti pripovedovanja in nekatera nova znanja, ki so dodatno potrdila izjemen pomen posredovanja zgodb z živo besedo. S tega simpozija je zraslo tudi dragoceno strokovno sodelovanje med Ljobo Jenče in med pripovedovalkami Mariborske knjižnice. V tem času so se skupine pripovedovalk na novo oblikovale. Ob Anici Jurkovič in Sonji Matijevič pripovedujejo še Monika Čermelj, Sonja Antolič in Zdenka Gajser, proti koncu devetdesetih let pa med pripovedovalci srečamo naše nove pripovedovalke in pripovedovalca: Tanjo Dolinšek, Majo Logar, Suzano Slavič, Mojco Šlegl Ekart, Andrejo Babšek in Roberta Kerežija, ki z velikim zagonom skrbijo, da so ure pravljíc in dejavnosti razširjene

Pravljíčne vesele počitnice, pripoveduje Andreja Babšek (foto Jana Košak, Pionirska knjižnica Rotovž, 2002).

po celotni mreži Mariborske knjižnice. Z mladimi ljudmi se seveda vselej napoveduje neki nov čas.

Pravljice so tudi osnova dveh novejših dejavnosti, ki jih še zmeraj razvijamo in umeščamo v prostor, to so ure pravljic z ustvarjalnico in računalniške ustvarjalnice. Pravljičnice z ustvarjalnico so novejša oblika dela z mladimi bralci, ki v Mariborski knjižnici poteka od leta 1996. V Pionirski knjižnici Nova vas, ki je novejša knjižnica iz leta 1992, smo uresničili kar nekaj novih projektov, ker so v tej knjižnici zelo dobri pogoji za delo. Pravljičnico z ustvarjalnico sestavljata dva dela: pripovedovanje ter ustrezen likovni, glasbeni, gibalni ali pripovedovalski del v ustvarjalnici. Novejša oblika dela so tudi računalniške ustvarjalnice, ki smo jih prav tako razvili v Pionirski knjižnici Nova vas. Osnova je prav tako pravljica, zgodba ali del literarnega besedila (za višje razrede), ki jo razgradimo in dogradimo tako, da služi pridobivanju znanj z različnih področij. Pri tem posebno pozornost namenjamo uporabi računalnika.

Leta 1998 smo ob 2. aprilu postavili razstavo *Pripovedujem ti pravljico* avstrijske umetnice Gerlinde Bartelt Stelzer, ki je bila posvečena bogati tradiciji pripovedovanja pravljic v Mariborski knjižnici. Zgodil se je tudi prvi pravljilčni večer za odrasle v Pionirski knjižnici Nova vas (22. maja 1998), kjer sta pravljice pripovedovali Sonja Matijevič in Zdenka Gajser. V tem večeru so se pričele uresničevati sanje pravljilčarke Sonje Matijevič in čisto malo tudi moje, da je treba pričeti zgodbe pripovedovati tudi odraslim. Prav s tega zelo posebnega večera samih prijateljev so zrasli vsi drugi pravljilčni večeri. V tem letu sta bili v knjižnici tudi gostji popoldneva in večera slovenski pravljilčarki Ljuba Jenče in Anja Štefan.

V začetku novega stoletja smo tudi pripravili dva pravljilčna večera za odrasle v knjižnici. Prvi je bil v Pionirski knjižnici Nova vas ob otvoritvi razstave Daniela Demšarja *Pravljilčne podobe iz Tisoč in ene noči* kot zadnja predpriprava, da se razširimo v prostor celotnega mesta; drugi pravljilčni večer za odrasle v tem letu se je dogodil ob prazniku mestne četrti Tezno v Knjižnici Tezno. Na obeh večerih sta pripovedovali Sonja Matijevič in Zdenka Gajser.

Ilustracijo Daniela Demšarja smo po dogovoru z ilustratorjem izbrali za simbol pravljilčnega dne v Mariborski knjižnici (iz knjige Bine Štampe Žmavc *Zrnca Sonca*, 1994).

Anja Štefan pripoveduje v kavarni Mala gosposka (foto Maja Logar, pravljilčni dan, 2001).

Pravljичni večer za odrasle, pripovedovalci Ljoba Jenče, Mady Conde, Lilijana Praprotnik-Zupančič in Liljana Klemenčič v Sinagogi (foto Maja Logar, pravljичni dan, 2002).

24. maja 2001 sta Mariborska knjižnica in revija *Otrok in knjiga* na osnovi predhodnih izkušenj v prizadevanjih, da bi umetnost pripovedovanja približali odraslim, pripravili prvi pravljичni dan, ki se je naslonil na tridesetletno tradicijo pripovedovanja pravljic v Mariborski knjižnici in na oba predhodna večera pripovedovanja pravljic odraslim v Pionirski knjižnici Nova vas. V skupini za pripravo so sodelovale Sonja Matijević, Blanka Bošnjak, Zdenka Gajser in Darka Tancer-Kajnih. Pripovedovalke Ljoba Jenče, Anja Štefan, Liljana Klemenčič, Bina Štampe Žmavc, Sonja Matijević in Zdenka Gajser so v pripovedovanje zajele radijske valove, Pedagoško fakulteto, čajnico Čajek, Gledališko kavarno, kavarno Mala Gosposka, pripovedovanje pa sklenile s pravljичnim večerom v Poročni dvorani na Rotovškem trgu z glasbeno spremljavo Trutamore Slovenice.

Mariborska knjižnica je pravljичni dan znova pripravila 23. maja 2002 v kulturnem centru Sinagoga in ga podarila mednarodnemu simpoziju, ki ga je pripravila revija *Otrok in knjiga* z naslovom *Iskanje mitskega v mladinski književnosti*. Pripravo in organizacijo je prevzela Služba za mlade bralce v Mariborski knjižnici. V skupini so pravljичni dan in večer snovali Andreja Babšek, Sabina Fras, Zdenka Gajser, Maja Logar in Milena Perko. V dopoldanskem in popoldanskem času so se pripovedovalke predstavljale po radijskih valovih (Sonja Matijević), v Pionirski knjižnici Rotovž (Monika Čermelj), v Pionirski knjižnici Tabor (Mojca Šlegl), v Knjižnici Janka Glazerja Ruše (Tanja Dolinšek), v Pionirski knjižnici Nova vas (Anica Jurkovič), v čajnici Čajek (Zdenka Gajser, Suzana Slavič, Stanka Breznik, Liljana Klemenčič, Zdenka Štruc, Melita Zafošnik in Marija Završnik). Pravljичni dan se je strnil s pravljичnim večerom, na katerem so se zbrale pripovedovalke in pripovedovalci iz vse Slovenije ter v loku žive pripovedovane besede popotovali od ljudske do avtorske pravljice. Na pravljичnem večeru za odrasle so nastopili: Ljoba Jenče, Anja Štefan, Liljana Klemenčič, Lilijana Praprotnik-Zupančič, Mady Conde, Vesna Racman-Radovanovič, Tone Obadič in Zdenka Gajser. Glasbena gosta sta bila Klarisa M. Jovanović in Venio Dolenc.

Pomladi 2003 se je v okviru pravljničnega dneva prvič uresničila pravljnična šola za tiste, ki imajo pripovedovanje radi. Program s tankočutnim uvodom vodje Službe za mlade bralce Maje Logar in s predavateljicami Ljobo Jenče, Liljano Klemenčič, Sonjo Trplan in Zdenko Gajser je prinesel vsebine iz umetnosti pripovedovanja in je temeljil predvsem na praktični izkušnji. Pravljnično šolo, ki smo jo postavili v zavetje Pohorja, smo sklenili s pravljničnim večerom v zelo polni Viteški dvorani mariborskega gradu. V nekem hipu se je zazdelo, da so dolgoletna prizadevanja in naprezanja mnogih ljudi v nizu tridesetih let, da bi pripovedovanje pravljic našlo svoj prostor med vsemi drugimi umetnostmi, bogato nagrajena.

Zaradi narave dela nismo mogli v pravljnično šolo sprejeti vseh prijavljenih, zato smo jeseni 2003 izobraževanje ponovili v prostorih Mariborske knjižnice.

Organizacijsko sta projekt izpeljali službi za mlade in odrasle bralce (v timu Maja Logar, Milena Perko, Sabina Fras Popović in Zdenka Gajser), vsebinsko pa smo jo oblikovali v Službi za mlade bralce (Maja Logar in Zdenka Gajser).

Rada bi poudarila, da je bila v knjižnici vsa leta v izboru pripovedovanih pravljic zelo prisotna ljudska pravljica, ki ji je velik del svojega dela namenila pravljničarka Sonja Matijevič. Zadnje desetletje smo to zvrst pravljice še pozorneje negovali, ker so taka besedila očiščena vsega balasta in je to njihova izjemna vrednost. Ljudska pravljica si je v okviru slovenske slovstvene folklore priborila prav posebno mesto. In tako tudi pri nas.

Sedanji trenutek

Po tem sprehodu mi bo težko skleniti misli v zvezi z bogato dvaintridesetletno tradicijo pripovedovanja pravljic v Mariborski knjižnici. Raziskovanje postaja vse zanimivejše. Vse, kar je bilo postavljeno v preteklosti, ohranjamo in negujemo s hvaležnostjo. Dopolnujemo in bogatimo, kolikor zmoremo. Morda ne bo preveč samoljubno, če postanemo v prihodnje gostitelji in povezovalci umetnosti pripovedovanja

Pravljnični večer za odrasle, v Viteški dvorani mariborskega gradu so pripovedovale Ljoba Jenče, Liljana Klemenčič in Zdenka Gajser (foto Maja Logar, pravljnični dan, 2003).

Pravljice so kraji in časi.
Mady Conde pripoveduje otrokom
v dvorani Rotovž (foto Maja Logar,
pravljичni dan, 2002).

v našem prostoru, pa tudi še česa drugega. Težko pa bi bilo napovedovati prihodnost v časih velikih spreminjanj, ko se zdi, da so iskanja neskončen in razodevajoč se proces brez konca. V jeziku novega stoletja se spreminjajo mnoga vedenja in znanja, ki jih bo potrebno osvojiti, razviti in umestiti. To bo gotovo prineslo nova vprašanja in terjalo nove odgovore, prineslo nove rabe pravljic in zgodb, ki jih bomo iskali na osnovi dobro vraščenih korenin. Sodobna znanost in razvojna psihologija prinašata nova vedenja o dolgih iskanjih človeškega smisla, ki se začenjajo v najzgodnejši dobi kot splet tradicije, ljubezni, ki nam jo podarja okolje, vprašanj, ki si jih postavljamo in si nanje želimo odgovorov, da bi moglo življenje biti bolj predvidljivo. Vsemu temu še kako mogočno in potrebno služijo pravljice in zgodbe, da bi mogel biti naš notranji in zunanji svet bolj celovit, mi v njem pa bolj spontana in srečnejša človeška bitja. Nekje tukaj bomo v prihodnje iskali tudi svoje poti.